

פ ר ו ט ו ק ו ל ט ט . 21

מישיבת ועדת הכספים, שהתקיימה ביום ג',
ב"ה באדר תשל"ד - 19.3.74, בשעה 10.00.

ב ו כ ח י מ - חברי הוועדה:

י . ק ר ג מ נ - ה י ו ר
ע . א מ ו ר א י
א . א פ ר ת
ש . א ר ל י כ
ט . א ר נ ש
י . ב ד ר
י . ב נ - מ א י ר
י . ג ו ל נ
צ . ג ר ש ו נ י
ב . צ . ח ל פ ו נ
א . מ ל מ ד
ע . פ י י נ ר מ נ
י . ש . פ ל ו מ י נ
ח . ק ו ר פ ו
נ . ק צ ב
ז . ש ו ב ל
א . ש ו פ ט ק
ט . ש ח ל

מ ר ז מ נ י מ :

ש ר ה א ו ז ר - פ . ס פ י ר
א . ד ב ר ת - ס ג נ ס נ כ " ל מ ש ר ד ה א ו ז ר
א . ג פ נ י - ה מ כ ו נ ה ע ל ה ת ק צ י ב י מ
ד . ו י י נ ש ל - ס ג נ ה מ כ ו נ ה ע ל ה ת ק צ י ב י מ
ט . ד י י נ - מ ש ר ד ה א ו ז ר
ג . מ ו ר ג - מ ש ר ד ה א ו ז ר

מ ז כ י ר ה ו ו ע ד ה :

א . ק י ר ש נ ר

ה י ו ע ז ה כ ל כ ל י ל ו ו ע ד ה :

א . נ . פ ל ו ג

ר ש מ ה :

ש ו ל מ י ת פ ר ג

אני פותח את הישיבה.

היו"ר י. טרנמן:

אני מקבל בברכה את ח"כ גולן, הוותיק-החדש. הוא היה הרבה שנים חבר ועדת הכספים. אין לי ספק שהוא ימשיך לתרום תרומה לפעילותה של הוועדה.

תודה רבה.

י. גולן:

אנחנו נדון עכשיו בתקציב ביניים, שאותו אנחנו צריכים לקבל עד 1 באפריל, והוא

היו"ר י. טרנמן:

נובע מהתקציב הכללי.

קודם כל, ברצוני לומר 3-4-5 דברים, לידיעתכם.

שר האוצר פ. ספיר:

(א) סלאי החיטה - היה לנו בסוף חודש פברואר - 175 אלף טון; 100 אלף טון חיטה יש לנו בדרך, ושיגיעו במרץ-אפריל; ובהזמנה - 288 אלף טון נוספים. החיטה שבסלאי ובדרך ובהזמנה יספיקו עד יוני 1975.

אנחנו משתמשים ב-40 אלף טון לחודש בחיטה מקומית. כנראה יש לנו יכול מקומי טוב השנה.

(ב) סוכר - עד סוף פברואר יש לנו 53 אלף טון, וזה בשביל צריכה ל-3.5 חדשים; 40 אלף טון יגיעו במרץ-אפריל; ובהזמנה - יש לנו עוד 120 אלף טון. היכול המקומי יהיה 15 אלף טון השנה. כל הכמויות האלה יספיקו עד אפריל 1975.

(ג) בשר קפוא - אוכלים פחות בגלל המחיר. יש לנו במחסנים עד סוף פברואר - 15 אלף טון; יש לנו עוד 12 אלף טון בשר קפוא בהזמנה, וזה עד פברואר 1975.

(ד) פולי-סויה - עד פברואר 1974 יש לנו במחסנים 65 אלף טון, ועד אוגוסט 1975 יגיעו עוד 460 אלף טון שבהזמנה.

עבור החיטה שלמנו בממוצע 185 דולר; עבור סוכר - 400 דולר בממוצע; פולי סויה - 241 דולר פו"ב.

הואיל וכל אחד חשש פן יעלו המחירים, לכן הגדילו את המחסנים, ובסוף דצמבר היתה אגירה של 75%, ונתחילת השנה - 80%; מזון וטבק - 80% לעומת ראשית השנה.

סויה עלתה בשנת 1972 - 128 דולר; ב-1973 - 208 דולר; ב-1974 - 224 דולר. ב-1975 - אומרים שהמחיר יהיה 270 דולר;

מחיר החיטה: ב-1972 - 78 דולר; ב-1973 - 118 דולר; ב-1974 - 176 דולר; ב-1975 - 220 דולר.

מחיר גרעיני ספוא: ב-1972 - 58 דולר; ב-1973 - 92 דולר; ב-1974 - 135 דולר; ב-1975 - 160 דולר.

מחיר הנשר - יציב.

שר האוצר פ. ספיר:

מחיר הסוכר: ב-1972 - 190 דולר; ב-1973 - 235 דולר; ב-1974 - 308; ב-1975 - 400 דולר.

אוטובוסים: היו לנו בארץ 2230 אוטובוסים, ובסוף מרץ 1974 יהיו לנו עוד 300 אוטובוסים. זאת אומרת, יצאנו מה"צרה" הזו של רכב.

מסים: אינני יכול להגיד מה יהיה. יש סנקציות, ובכל זאת לא גובים מסים. חודש זה הנו הקשה ביותר מבחינת הגבייה.

לגבי מכס: צריך להכנס 2.5 - 3 מיליארד לירות, ובינתיים עברו 20 יום. לא הספקתי לראות את האנשים. ביחס לפסק דין - ראיתי את זה באחד העתונים. לדעתי, זה סכין בגב. לעשות סנקציות ולא לעבוד בחודש מרץ. זו הפעם השלישית שהם עושים כך. ההסתדרות אמרה שהיא לא מסכימה מה שהם עושים, וכי הם צריכים לחזור לעבודה. אבל הם אינם נשמעים.

הגרעון הספחרי - בפברואר לעומת ינואר הוא ב-20% פחות. בשני החודשים ינואר-פברואר הוא כמעט כפול משהיה בשנה שעברה.

ההיצע של דירות: 9500 מקומות מגורים בסוף התקופה לעומת 6000 בשנה שעברה.

יש לי הערה: כאשר נגיד בנק ישראל הוציא את הדו"ח, זה היה בסוף דצמבר, ואז היה 19.3. וסדוע הוא היה צריך להוציא את הדו"ח על 15.1 שתהיה רזרבה? יכולתי להבין שהיה צריך להוציא את הדו"ח בסוף נובמבר. אבל אני כבר חי בסוף פברואר. מה מתברר? שבאוקטובר עלו 7.5%, ובנובמבר - 15%, ואילו בדצמבר - אפילו פחות משהיה בשנה הקודמת. כמעט חצי. בינואר - הם ירדו ב-7.2%, בפברואר - 0.7%. זאת אומרת, בסוף יוני, עד אמצעי התשלומים - זה 11.4%. מדוע לא הוצא ב-19%? אם היה ב-19%, אז היום היה מינוס 5%.

מכל מקום, החוק מחייב אותו להוציא את הדו"ח בתאריך שהוציא את אמצעי התשלום. אילו הוציא ב-15.1, מה היה בסוף אוקטובר, אז הוא היה צודק. אבל הוא וציא בינואר, אז הוא היה צריך להוציא אותו בסוף דצמבר.

אני אומר זאת מבחינת הטעם הטוב. אילו הוא היה מקיל ואני הייתי מחמיר, אז הייתי מסכים. (א. אפרת: המסקנה שלך מענינת. יש שוני בדברים). מינוס זה 11.4%. זאת אומרת, היום צריך היה לחכות חודש-חודשיים על מנת להוציא דו"ח, ובלבד שהעובדות תהיינה נכונות.

אדוני היושב ראש, אתה רוצה שאפתח את הבירור עם "סקירובת", חוץ מהנאום שהיה.

מר דברת ידבר על התקציב הלאומי. לנו יש אורך רוח. אנחנו התחלנו לעבוד על תקציב לאומי בחודש יוני. אנחנו חלקנו את התקציב בינינו רבע שעה לפני שנכנסנו לאולם. הוא היה מוכן ומונח, אבל הסדרנים חלקו אותו בסוף. התקציב הלאומי ישנו, והוא על דעת כל הצדדים. כאמור, הוא חולק. מר דברת יסקור אותו.

מר גפני יציג בפניכם את התקציב עם שיקופיות.

שני דברים מפגינים את התחזיות של 1974, רבע - בטוח, ושלושה רבעים הם תחזיות: (א) עוצמתו של המשק מוצאת ביטוי בהתפתחות של המשק, החוזר לרמת פעילות גבוהה, תוך התגברות על נעיות הנזבלות מהפלחמה. 90 אלף איש עדיין נמצאים במילואים.

שר האוצר פ. ספיר:

המספר הממוצע ירד עד 40 אלף אנשי מלואים. משתדלים להתגבר על הבעיות.

(ב) הבעיות החמורות הצפויות, בעיקר בעקבות הגידול בגרעון השוטף במאזן התשלומים.

יש לי עוד מספר "עדין": לגבי הרזרבות - אני יודע שזו בעיה שתעסיק אותנו, ואינני מזלזל בזה. גם כשאין רזרבות, אז הדיבור עליהן איננו מכהיל אותם, וזה גם איננו מגביר את הרזרבות. יש בזה עצבנות. אומרים כל הכלכלנים, שכלכלה זה דבר פסיכולוגי.

מכל מקום, עובדה היא שהרזרבה היתה בינואר 1970 380 מיליון דולר. למעשה, מינואר 1972 עד עכשיו - 1974 - אנחנו נחנקים בזה. אם סיימנו חשבון ושלל נכנים 80% של דרום אמריקנים ואחרים, כי זה כסף חם, והוא גם לא שלנו, הרי זו עובדה שב-1.1.74 היו לנו רזרבות של 2.278 מיליארד דולר, ואנחנו נחנקנו. זה בלי פקדונות. הירידה בהרזרבות של מטבע חוץ במשך שנה ורמחן בשנה הבאה כי של 850 מיליון דולר.

בינואר הם ירדו ב-200 מיליון דולר. בפברואר - הם כבר לא ירדו. חלק מזה היה כתוצאה מפיחות חריף של המארק. זה היה הפרג של שער המארק. השליש היה 2.035 מיליארד דולר. 240 מיליון דולר במשך חודשיים. לא הבאתי טבלאות. על כל פנים, היה לנו מכוס של 2.040 מיליארד דולר, ואני רוצה לחסל את אי ההתאמה הזו, כי הם יודעים אותה, וזה סקנדל. אם זה יישאר קבוע כלפיהם, וזה ירד, אז יהיה קשה.

רזרבות של ארצות מוכובדות, כמו: צרפת, שווייץ, איטליה, קנדה, בלגיה, שבדיה (קורא את הפירוט) לשווייץ יש 8 מיליארד; קנדה - 5.7 מיליארד; בלגיה 2.8 מיליארד ועוד. (ח. מורפנו: כמה חודשי ייבוא יש בזה?) אם אני מדבר על ייבוא ואני מצרף 2.250 מיליארד דולר של הנשק, אז זה בודאי ל-5 חודשים.

כשביל מה לעשות את זה? כשביל מה להתנבא? מכל מקום, זה לא הוריד את השער. לכן אני אומר, כי הכתיבה הזו היא לא אמת, וזו איננה תרומה למשק, זה "אנדרסטטמנט".

הגבול של המדינה נמצא במתח, גם הכלכלה

של המדינה היא במתח.

לגבי חשמל: 2 מיליון מגווסט ל-3 מיליון תושבים. רוצים שנבדוק בעניין פחם, כדי לא להיות תלויים בדלק. אני חושב שדיין לא היה צריך להגיד בוויכוח עם אריק (שרון) שנצא מאבו רודס, כי המשפחות שגרות באבו רודס רוצות לחפש עבודה, מבקשות משכורת. אני לא אומר שנשאר באבו רודס.

מכאן אני חוזר לבעיית המשק: המשק חוזר בקצב מהיר לייצור סדיר, להשקעות ברמה גבוהה ולגידול מחודש של הייצוא. התעשייה, פרט ליהלומים - גדל הייצוא שלה. היהלומים היו בירידה. תעשייה אחרת היתה של 23%. עכשיו זה הרכה פחות.

התעשייה האירית מדברת על סכומים גדולים. תעשייה אחרת מדברת על סכומים קטנים. בשנה שעברה, הייצור הצבאי היה פחות.

מה קרה ב-1973? - התוצר הלאומי הכולל, לעומת 1973 גדל ב-7%; לעומת 9 חודשים ב-1973 שהיו גבוהים - הוא יגדל ב-4%. אבל זה לא קנה מידה; ב-1974 הגידול הריאלי לעומת ממוצע של 1973 היה 7%. ב-9 חודשים ראשונים ב-1973 - גדל ב-4%. 3 חודשים האחרונים ב-1973, גדל ב-16%.

שר האוצר פ. ספיר:

החוצר הפרטי - למעט סקטור צבורי.

אזרחי ובטחוני ודיור - הממוצע ב-1973 גדל ב-7.7%;

סך הכל השקעות יהיה מינוס 15%;

סך הכל השקעות בענפי המשק - למעט

אניות ומטוסים - 1%; השקעות בדיור - חלה ירידה ב-11%;

הייצוא גדל ב-1%. הייצוא בשנת 1974

בנוי על 3.3 מיליארד דולר, ובאחוזים זהו גידול של 16%.

ייצוא שירותים - בשנת 1974 יהיה גדול

של 20%. בחור זה כלולה התיירות שחיה כמו שהיתה במרץ שנה שעברה.

מכל מקום, סך הכל ייצוא שירותים יגיע ל-1.560 מיליארד דולר.

אם יורידו במאזן השירותים את הבטחון.

הרי שיסאר עודף ייצוא של 330 מיליון דולר. אני עומד על כך שקיים

סיכוי סביר של העסוקה מלאה.

הגורמים לקיום מצב של פעילות מלאה,

ולא של מיחון, הם: הוצאות מקומיות גדולות של מערכת הבטחון; המשך

העלייה, והשקעות בקליטתה; פעילות גבוהה בענף הבנייה, לשם מלוי הפגור

מאז המלחמה; הזרמה של 1.5 מיליארד ל"י על ידי התקציב. מס הכנסה

ומכס יזרימו הרבה מאד כסף; האצה בקצב הגידול הצפוי בבקושים - צריכה,

השקעות וייצוא - במשך השנה. אני יכול לומר כי על אף הרמה הממוצעת

הנמוכה יחסית, צפוי גידול ניכר במשך השנה.

קראתי בג'רוזלם פוסט שיש עליה יותר מדי

גדולה בבטלה --- (י. בן-מאיר: שם מוזכר 7%, כאשר זה 3%)

אמרנו שיש גידול בגרעון, והוא נובע

מ-1973 וגם מ-1974, ב-800 מיליון ב-1974; גידול בייבוא כתוצאה

מהתייקרות -1.365 מיליארד ל"י; גידול בייצוא כתוצאה מהתייקרות - 425 מיליון;

גידול בגרעון כתוצאה מתנאי הסחר - 940 מיליון; גידול ייבוא בטחוני -

230 מיליון; גידול בייבוא אניות ומטוסים - מינוס 120 מיליון; השפעת

תנאי הסחר, בטחון ואניות על הגרעון - 1.050 מיליארד.

יש ייבוא של נעליים איטלקיות --- (י. בן-

מאיר: מדוע לא אוסרים ייבוא זה?) כי יש בזה דעות שונות, חשיפה וכו'.

שהאל יעזור לנו, ונניבא את הלוכסוס הזה.

זאת ועוד: חובות המדינה לחו"ל -

5.5 מיליארד.

בענין ירידה ביתרות מטבע חוץ - אני

מרשה לי לשבת ביום א', ונדון בזה. אני משיג על אלה שאומרים כי

הירידה במטבע חוץ תהיה כל כך גבוהה - של 550 מיליון דולר. אני בספק

לגבי זה.

אנחנו נשלם תוספת יוקר השנה שיתרום

לשכר הממוצע 16%. אם השכר יהיה של 700 ל"י. ואם הוא יעלה על 700 ל"י,

אז יעלה עוד יותר.

אני מדגיש ואומר, כי אלו הן הציפיות

שישנן, אם לא תהיה מלחמה - דבר שיכול מאד לקרות. אני לא מבטיח

שיהיה שלום. אבל אם לא תהיה מלחמה, מה שמשבשב הכל מחדש - אז מבחינה

כלכלית, עם הבעיות שלנו שנוספו, המושגים של רכישה נשק במטבע חוץ

התרחבו. הרכישה הזו גדלה ב-1.8 מיליארד לשנה, כי כל אירון שלנו

עולה 22 מיליון ל"י, אם אינני טועה. (י. בן-מאיר: הפנטום החדש עולה

כך) ה"כפיר" עולה 12 מיליון, ואם נחשב 100 חתיכות, הרי זה מסתכם

ב-1.2 מיליארד ל"י. הרי בסך הכל זה 300 מיליון דולר; עכשיו מדברים

על 48 פנטומים ו-42 סקיהוקים, שיש לגמור אותם תוך 24 חדשים.

שר האוצר פ. ספיר:

ברצוני לסכם ולומר, שאם לא תהיינה תהפוכות נוספות בבטחון, הרי שאני רואה את התחזית שלנו כפחות או יותר ריאלית. אם יהיה תקציב נוסף או לא יהיה, - למעשה, אחמול אני הקשבתי היטב לדברי יושב ראש ועדת הכספים וח"כ בדר - אינני רואה בזה פגם, מאשר לקוי או חסרונות כאשר הגרעון גדל, ושכתוצאה מכך גדל החוב החיצוני, אינדקס השכר ועוד. נתתי הוראה לשלם במרץ ולא באפריל. אנחנו רוצים לסגור את הקופה.

נוסף למה שיכולתי להגיד, וכך מה שאני חושב בקול רם ומהרהורי לבי - האמת היא שכואב לי על הפניקה שנוצרת.

א. דברת:
התקציב הלאומי כלול בחוברת קטנה יחסית, כך שיש סיכוי שכולכם קראתם אותה. יש גם בקורת על מדיניות המשק.

חוץ מדברי שר האוצר, אני אתייחס לכמה נושאים כדי לעורר את שימת לבכם.

(א) לגבי התקציב הלאומי - אני לא מחנבא, כפי שאמר שר האוצר. יש תמיד סיכון מסויים כדי לא להיות נביא שקר. מכל מקום, יש מספר אי ודאיות מאשר בשנים קודמות - היקף עליה, ייבוא הון שחלוי בגורמים כלכליים בחו"ל וגורמים פסיכולוגיים, וזה נוסף לגורמים בטחוניים-פוליטיים. מתוך אי ידיעה נחשנו ובססנו פחות או יותר הנחה שיש 40 אלף מגוייסיים במוצע. תמיד זה משפיע באופן ישיר הן על אומדן התוצר כי זה מחושב על כל 10 אלפים מגוייסיים, הן לגבי השקעות מבחינת יכולת המשק, מבחינת המשקיעים והיכולת להשקיע, והן לגבי הצריכה. העובדה של מספר המגוייסיים ושחרורם, ביצוע הצריכה נדחית. הוא הדין גם לגבי הייצור.

יחד עם זה, נדמה לי, שיש כמה מגמות שהן די ברורות אם נסכים להעמיד סימן שאלה אחת או שתיים לגבי: (א) מה יהיה בכלכלת העולם? המחירים? נושא הדלק? רמת הפעילות במידה שיש השלכה על הביקוש בסחורות שלנו?

לגבי השאלה הראשונה על המגמות שלנו: האם שנת 1974 תהיה שנה של מיתון או תהיה זו שנה של אינפלציה? - לנושא זה אין תשובה, כלומר אין תשובה אבסולוטית. לכן אני סבור, שהגישה של התקציב הלאומי שאומרת מצד אחד, אמנם תהיה החלשה משמעותית בעודף הביקושים, ומאידך - יהיה לחץ לביקושים מצד הבטחון - הרי שזה מאפשר לנו להגיע לדבר מאוזן.

יש להעביר אנשים ממפעל למפעל באמצעות הכשרה מקצועית, ואנחנו מאמינים שתהיה תעסוקה מלאה, ואז המיגבלה בגידול התוצר לא תהיה מיגבלה של ניהושים, לעומת גידול מרחיק לכת בביקוש הבטחוני. ב-1973 היה של 70% מתוספת המקורות של המשק, ובשנה הבאה יהיה של 42%. הגידול יהיה אטי. יש ירידה קלה בסך הכל השקעות, ויש גידול אטי בריאלי.

כל אלה מפנים אל הבטחון לשם סיפוק הביקושים. יש דעה האומרת כי כל הביקושים המתוכננים של מערכת הבטחון יוכלו להתממש במלואם. אם זה כך, אז נשאלת השאלה - למה לא צפויה אינפלציה? על אף ההזרמה של 1.5 מיליארד ל"י ע"י התקציב, לדעתנו זה הכוח המרסן של מאזן התשלומים. פירוש הדבר, שפיגת כסף מהציבור.

ייבוא ההון איננו מבטח את ההון, וההזרמה מחו"ל איננה מקזזת מעודף הייבוא.

ההאטה שהחלה ב-1972 תימשך, כפי שנמשכה בתשע החדשים הראשונים של 1973, ושהופסקה זמנית באוקטובר, ושוב חלה ירידה אטית עד ינואר באמצעי התשלום, וב-1974 מצב זה נובע מספיגה של מאזן התשלומים.

על כל פנים, אנחנו החנבאנו שיחס התשלומים יואט. לאחר עליית מחירים בחו"ל, תחול האטה, אם לא התייצבות.

הגורם השני שיש לנו הוא - גורם השכר. אני מקווה שיש יסוד סביר להניח, שלאחר תוספת היוקר ב-1974 - הרי חתיכות לתוספת שכר היו מעבר לתוספת היוקר - תהיינה בגבולות סבירים, כך שהעליה בשכר לא תהיה גדולה יותר מההכנסה הלאומית.

תוספת היוקר היתה של 14.8%. לפי שיטת החישוב הקיימת יש 20%-21% ביולי 1974, וזה נוסף ל-6%. אם כן, בסך הכל יש 42% תוספת יוקר על שכר היסוד עד 700 ל"י, לסך הכל השכר שזה תוספת של 19% על השכר הפנוי.

ועוד הערה: יש פה אלמנט של חשש ללחץ לגבי עליית מחירים, כאשר המשק, התעשייה וענפים אחרים מפצים על עלייה בתוך המשק - לא גורם לחץ על עליית מחירים בהכרח. למעשה, החלק העקרי היה של 21% מתוך 26% של עליית מחירים, וזה נבע מפיצוי של עליית מחירים בחו"ל, בעיקר בדלק, והעלאת המסים של הממשלה שאיננה קשורה במדיניות הרווחיות של הסקטור היצרני. זהו גורם שצה"ך לקחת אותו בחשבון.

לגבי המחירים, ההנחה היא: צריך להזהר שלא לערב, עליית מחירים בממוצע שנתי בעליית מחירים במשך השנה. הרמה בתחילת השנה קבעה 12% עליה. עליית מחירים בינואר-פברואר - וצופים במרץ שתהיה גם כן עליה - הרי שכבר מוסיפים 13% בממוצע. זה נובע מהתייקרות הדלק ועליית מחירים בעקבות הסובסידיות. זה כבר תורם את עיקר עליית המחירים.

בהערכת עליית המחירים בממוצע לקחנו בחשבון שבמשך השנה יעלו המחירים ב-1% בממוצע.

אני יכול להגיד בוודאות דבר אחד מחוץ סבירות של החזית, שהקצב במשך תשע החדשים של השנה יהיה יותר אטי מזה שהיה בשנה הקודמת, ואז נצליח לעמוד בגלל אמצעי התשלומים שיחולו או תהיה נטייה של איזון מסויים של יציבות במשק. (ע. אמוראי: התקציב מזרים 1.5 מיליארד ל"י)

תוספת ההכנסות על ההוצאות של התקציב במטבע חוץ זה 1.5 מיליארד ל"י. זאת אומרת, התקציב מממן 1.5 מיליארד ל"י ע"י המרת דולרים. הספיגה של מאזן התשלומים היא הרבה יותר גדולה. כלומר, יש לנו רזרבה שבחלקה תבלע ע"י נתחים מהתקציב של 1973. יחד עם זה יש לנו רזרבה.

כרגע לא מתבקשת ספיגה נוספת מהציבור, וזה מבוסס על כוח הספיגה העצום של מאזן התשלומים.

ההלוואה של 100 מיליון ל"י בחו"ל הולכת לבנק ישראל, וזה ניתן לו בדולרים, ובנק ישראל מדפיס לירות, ודין זה כדין הלוואה מבנק ישראל. יש יותר תקבולים מאשר הוצאות.

זאת אומרת, שיש עודף תקבולים. בעתון כתוב דבר הפוך - לא שהתקציב מממן.

י. בן-מאיר:

א. גפני:

(תולה שיקופית, ומסביר אותה)

36.6 מיליון שבאדום - זה מראה שיש לנו גרעון במטבע מקומית; 1.653 מיליארד ל"י - זה מתממן ע"י עודף במטבע חוץ. זה על רקע הספיגה. זהו הסקטור הממשלתי בלבד.

הפרופטורים פטנקין וברגלס אמרו אותם נתונים ואותן מחשבות. הם אמרו שאז אפשר להזרים 3.5 מיליון ל"י לצורך מימון האשראי ועוד.

בתקציב 1973 יש אותה תופעה. 2.6 מיליארד לירות גרעון במטבע חוץ. פה יש לנו הערכה. 2.6 מיליארד יפגור, ואנחנו נעביר את זה לשנת 1973/74. בעזרת הטכניקה זה מאפשר הוצאות, ולא הכנסות. מכל מקום, זה סביר שיהיה יותר ב-1.5 מיליארד, וכך להתאים את עצמנו לפעילות שיש במשק.

אנחנו מחזירים חובות קודמים לבנק ישראל. עודף במטבע חוץ או הלוואה מבנק ישראל או השפעה על המשק, זה אותו דבר.

ב-1974 - כל הכנסות במטבע זה למעלה מ-800 מיליון. חלק מהן זה 1270 מיליון מממנים חינוך ועוד.

א. דברת:

עוד הערה: לגבי ירידה בצריכה או מיתון הגידול - אם אנחנו לוקחים בחשבון של ממוצע שנתי, ואם אנחנו נוכל להפנות את המגורות לצטחון - לכאורה יש דרך לא מחוככנת. כלומר, במקום לספוג כוח קנייה מהציבור, אנחנו נדפיס כסף ונעביר את זה לממשלה, ואז זה אינפלציה.

5 מיליארד ל"י לשנת 1974, והספיגה הזו - הרי שכל זה צריך להביא למימוש התחזיות לגבי הצריכה לנפש בהשוואה למה שהיה עד 1973.

לגבי הקשר בין הצריכה והריסון הזה במאזן התשלומים - זו בעיה חמורה של המשק הישראלי. יש 850 מיליון ל"י ירידה ו-850 מיליון ל"י ביתרות לבנק ישראל. זה נמחק במקום אחד, כי זה נושא שלא ראוי לדבר עליו יותר מדי. המספר הזה מהווה את ההפרש בין חחזיות של ייבוא הון לבין מאזן התשלומים. ירידה ביתרות קיימת, ואין ספק שנזדקק ביתרות הון, ואז הירידה ביתרות הון היא למעשה גדולה, והמגמה מסוכנת.

לגבי הכיוון לטווח קצר ובינוני - הבעיה לא ניחנת לפתרון אלא ע"י ייבוא הון, ואף זה איננו מובטח. ההשקעות ירדו ועל ידי זה פינו מקורות לצרכי בטחון וקצת לייצוא וטיפה לצריכה. במשך השנה יחול גידול מהיר גם בהשקעות וגם בייצור ליאלי, ואנחנו חושבים שהמשאבים יבואו מרמת חיים.

המגמה בירידת רמת חיים לא צריכה להיות לשנה אחת, אלא לכמה שנים.

לגבי השאלה, מה אתה תחסוך במטבע חוץ במסגרת צמצום הצריכה? אני אומר, הרבה מאד. עליית הצריכה לנפש בשעור 3%-4% כפי שהיה בעבר - אני אומר שצריך להקפיד אותה בהפרש של 5%, ובמשך השנים אנחנו נחסוך 1.750 מיליארד ל"י.

לטווח ארוך, בנוסף לדברים אחרים שצריך לעשות, אז החשובה צריכה להיות כמו התקציב הזה - ריסון הצריכה הפרטית, ואף הורדתה כפי שנעשתה במשך ארבעת השנים האחרונות.

היו"ר י. קרגמן:
 ביחס לתקציב הביניים ברצוני להעיר -
 תקציב הביניים המוצע הוא רבע מהתקציב
 שהוצע. מינוס שתי רזרבות - הכוונה לרזרבה הכללית והרזרבה להוצאות
 פיתוח. כלומר, ההצעה אומרת שתקציב הביניים לשנת 1974/75 הוא רבע
 מהתקציב.

י.ש. פלומין:
 יש לי השגה לגבי הטכניקה הזו - 41%
 מהתקציב הוא תקציב בטחוני שלגביו
 אין לנו שמץ מושג מה אנחנו הולכים לאשר. לכן אני מציע, שתכונם
 הוועדה לתקציב הבטחון, ושיובא בפניה הפירוט של 14 מיליארד ליי
 שמיועד לבטחון כדי שלא נעמוד במצב מגוחך, אלא נדע פרטים ונאשר.
 (היו"ר י. קרגמן: נצטרך לדון בתקציב הבטחון במשך 3 חודשים). אני
 מקשה מידע ולא דיון.

י. בן-מאיר:
 רציתי לחקן את ההצעה שהוצעה ע"י ח"כ
 פלומין: לדעתי, זה לא ניתן להיעשות
 עד אישור תקציב הביניים. לכן אני מציע שבחדשים אפריל-מאי חקיים
 ועדת הכספים דיון ביחד עם ועדת המשנה לתקציב הבטחון, וכך ייעשה
 לאחר דיון מפורט.

י. בדר:
 לא היה שום צורך בתקציב הביניים.
 נאמר לנו שהממשלה עשתה מאמץ גדול
 כדי להגיש תקציב ב-14 במרץ. אני חושב שבאותו מאמץ אפשר היה להגיש
 את התקציב בתחילת ינואר. החיאוריה שמעתי מדוברי הממשלה - כי
 הממשלה הקיימת - ושהיתה קיימת בחודשים אוקטובר-נובמבר - היא לא
 ממשלת מעבר. וכך שמעתי שהממשלה הבאה תהיה ממשלת המשכיות, באותו
 הרכב ובאותן מפלגות. כפי שראיתי את ההצבעות בכנסת, הקואליציה
 היתה קיימת במלוא כוחה.

שר האוצר אמר לנו בנאומו, שכבר
 מיום הכפור הוא התחיל לתכנן מדיניות כלכלית. לפיכך, הממשלה ירדה
 למחרת, לגבי מה שנקרא "הפרדת כוחות". הפעם זו נסיגה חד-צדדית
 לגבי מה שהחליטה על ג'נבה. הממשלה החליטה מה שהחליטה, מבלי לחשוב
 שהיא ממשלת מעבר. היא החליטה על דברים, כמו: ביטול קווי היסוד
 בהם כתוב "משא ומתן ישיר", בהם כתוב "אין נסיגה...". "בעד הפרדת
 כוחות, בעד הסדר" ועוד.

תקציב ביניים, שהוא, באופן פשוט ביותר,
 רבע של תקציב כללי, בלי חוות דעת שיהיה 10%. זה תקציב שדורשים מאתנו
 לאשר אותו בחוברת. לא די שיחנו לנו חוברות, אלא צריך לתת לנו פנאי
 לקרוא אותן. לכן אני חושב שזו דרישה של אמון קיצוני ועורר שמבקשים
 אנשים שיאשרו.

מאותן בחינות, אין שום ברירה ואין
 חובה ברורה ביותר להצביע בתקציב ביניים.

היו"ר י. קרגמן:
 על תקציב מאושר של 32 מיליארד ליי,
 הרי זה 9%-10% שהיינו מוסיפים לתקציב
 הקודם, ושהיינו מאשרים שלא בחקופת מלחמה.

ברצוני להסכיר לח"כ בדר, ששר האוצר
 שנחמך ע"י ועדת הכספים, ניהל מאבק קשה עם השרים כדי לחסוך 2 מיליון ליי,
 וכדי שהתקציב לא יהיה גזול. אכן הוא הוגש בינואר, ולא במרץ, ואנחנו
 אישרנו לתקופה של 3 חודשים.

היו"ר י. קרגמן:

אני מציע לחברי הכנסת פלומין ובן-מאיר לגבי תקציב הבטחון, הואיל ויש לנו חודשיים-שלושה, והואיל ויש לנו הסכם שמיד נתחיל בדיון גם בתקציב בטחון וגם בתקציב הכללי, הרי שזה יהיה בסדר.

א. אפרת:

יש לי שאלה פורמלית וטכנית: אני מבין שאנחנו צריכים לתת לממשלה לעבוד, לכן אנחנו צריכים לאשר תקציב ביניים. היצן תנתן לי ההזדמנות החגיגית להשיג השגתי על המיסוי?

היו"ר י. קרגמן:

באומדן ההכנסות הכנסת איננה מצביעה. בחוקי מסים, כשידונו עליהם, עם תוכל לשנות את המסים, ולא בתקציב ביניים.

ח. קורפו:

מבחינה פורמלית אנחנו מאשרים רבע מהתקציב הזה, למעט שני סעיפים. אחר כך כשנדון ונכניס שינויים בתקציב, והסעיפים ישונו - אז ההחלטה מתייחסת רק למקורי (היו"ר י. קרגמן: זה יהיה בהתחשב עם מה שיעשה, וזה חל מ-1 באפריל). זאת אומרת, תהיה תוספת זו שעליה נוציא רבע. (א. קרשנר: יובאו שני חוקי תקציב)

י. בן-מאיר:

הבינוחי את ההצבעה בכנסת שהיא מאפשרת לוועדה להתחיל בדיון בתקציב ובתקציב ביניים, ושנתחיל בדיון בהם לפני שנת הכספים. לדעתי, לאשר את התקציב ותקציב הביניים, זה דבר בלתי אפשרי.

היו"ר י. קרגמן:

אני אקרא בפניכם את ההחלטה שנחקבלה בכנסת, והיא כדלקמן:

"החלטה בדבר הסמכת ועדת הכספים לפתוח

בדיוניה על התקציב לשנת 1974 -

בהתאם לסעיף 5 של החלטת ועדת הכנסת מיום ז' בטבת חשל"א - 4 בינואר 1971, בדבר סדרי דיון בתקציב השנתי ובפעולות המשרדים ומדיניותם, מחליטה בזה הכנסת להסמך את ועדת הכספים לפתוח בדיוניה להכנת התקציב ותקציב הביניים לשנת 1974 לקריאה שניה ולקריאה שלישית מיד לאחר הרצאת שר האוצר."

י. בן-מאיר:

כתוב "להסמך את ועדת הכספים לפתוח בדיוניה". אני מציע, כי רק לאחר שהכנסת תאשר מחרתיים בקריאה ראשונה, אז נצביע ונאשר ---

י. קורפו:

ח"כ בן-מאיר צודק.

שר האוצר פ. ספיר:

אני אשיב על כך ביום ג'.

ג. קיטרון:
נאמר "לפתוח בדיוניה" - כלומר, בדיון
"להכנת התקציב ותקציב הביניים לקריאה
שניה ושלישית מיד לאחר הרצאת שר האוצר."

קריאה שניה ושלישית לא בוועדה, אלא
בכנסת. אם כן, אז יכולים לסיים כאן עד לקריאה שניה ושלישית.

א. שוסטק:
אם אתה מקבל את התזה הזו, שהדיון
יהיה אחרי קריאה ראשונה, ואתה מפרש
שזה יהיה לאחר הדיון - אז הדיון פה הוא על קריאה ראשונה, ובכנסת
תהיה גם כן הקריאה ראשונה. שכן כתוב "הוועדה מוסמכת לפתוח בדיוניה
להכנת התקציב ותקציב הביניים לקריאה שניה ושלישית". כלומר, אם אתה
מקבל את זה, אז אין לך אפשרות בתקציב הביניים בלי הקריאה השניה והשלישית.

היו"ר י. קרגמן: זו טעות.

י. בדר:
ההחלטה אומרת שמותר לנו לפתוח בדיון -
(א) על תקציב ביניים, (ב) על תקציב שנתי.
לפתוח, אבל לא לסיים. לפתוח בדיון, אבל לא להצביע. אילו היינו עושים
אחרת, שאפשר לנו היום לסיים דיון ולהביא לקריאה שניה ושלישית תקציב
ביניים, לפי אותה החלטה והגיון - הרי שאז היה יוצא שהיום היינו
מחליטים להביא את התקציב המלא.

מכל מקום, פשוט איננו יכולים להחליט
היום על תקציב ביניים, כי כל הסמכות שלנו היא לפתוח בדיון, ולא לסיים.
ברגע שהכנסת תביא תקציבים אלה, אז יכולים להחליט להביא את התקציב
השנתי. החלטה אחת ודין אחד.

כל עוד הכנסת לא החליטה להעביר לנו
את תקציב הביניים, ולא החליטה שנפתח בדיון, אז אי אפשר לפתוח בדיון.
אני מצטער מאד על דיון זה. אני זוכר אותה מחשבה שהיתה בזמנו - היא
באה כדי לחסוך זמן. על כל פנים, זה מחזק את הדעה שאי אפשר לסיים.
אין זה רק בגלל שאין זה הגיוני, אלא גם בגלל שאין זה הגון. מאז
שעשינו הסכם זה, אכן הצבענו בעד החלטה זו.
עכשיו אני מצביע שלא להצביע.

היו"ר י. קרגמן: אין, וגם לא היתה, כל כוונה לעשות אחרת.
אני אף אמרתי שעד יוני נדון בתקציב
הגדול. אמרנו במפורש שאחרי קריאה ראשונה, ואחרי מתן תשובתו של
שר האוצר, הכנסת תעביר לוועדת הכספים להכין התקציב לקריאה שניה
ושלישית.

בבירור זה אנחנו פתחנו בדיון כללי.
ביום ב' ישיב שר האוצר, והכנסת תחליט, ולאחר מכן נתאסף ונאשר את
תקציב הביניים.

א. גפני: אני לא אאריך בדברי, כי שר האוצר הציג
את הבעיות:

החוברת הראשונה נוחנת סקירה כללית,
וניחוחים ופעולות וכו'. אולם, אני רוצה להבליט כאן כמה נקודות
שקן לדעתי חשובות.

(תולה שיקופית ומסביר אותה)

העברת משאבים בתקציב הבטחון - זה הדבר המרכזי, וכאן אנחנו רואים את התקציב המקורי לשנת 1973, שהסך הכל שלו הוא 6,275 מיליארד ל"י, ואילו התקציב הנוסף ביחד עם תקציב הבטחון הוא 16.445 מיליארד פלוס 14.5 מיליארד ל"י.

משנת 1973 ל-1974 יש עליה מתמדת

מ-7.718 מיליארד ל-8.288 מיליארד ל"י. כאשר חלה עליה ברכש, אז הגענו לצורך של החזקת המערכת הזו.

ועוד נתון שאותו עשינו בחישוב גם, כדי

לראות כיצד משפיעות מלחמות ישראל על תקציב המדינה: בעשור השנים האחרון - מ-1962 עד 1972 - התקציבים של המדינה גדלו במחירים קבועים ב-9% במוצע לשנה, כשזה מנוכה השפעת הבטחון, מינוס מלחמות.

בשלוש שנים - שנה לפני ושנה אחרי

המלחמה - מ-1955 ל-1957 הייתה קפיצה של 35% לעומת 9%; ובין 1966 ל-1968 - 40%; בין 1972 ל-1974 - 50%. כל פעם זה נשאר, ולא יורד. כלומר, הפרופורציה בין המלחמות השנתיות, זו קפיצה שנחית, זו קפיצה חד-פעמית שהיא מעבר ל-18%.

(ועוד שיקופית): החשבון ששר האוצר

הביא בפניכם לפני הגשת התקציב - התקציב לשנת 1973 היה 16.5 מיליארד, הממוצע שלו הוא 14.5 מיליארד, יחד זה 31 מיליארד ל"י. במשך 18 חודש אנחנו נוציא 18 מיליארד ל"י יותר, וזה בעקבות מלחמת יום הכפורים. זו הוצאה תקציבית קופתית ישירה על בטחון. במלים אחרות, זה 1 מיליארד ל"י לחודש.

(ועוד שיקופית): "מקורות למימון תוספת

הוצאות - 1.5 מיליארד ל"י ל-18 חדשים. 1.5 מיליארד ל"י - זה מלווה מלחמה חובה ו-1.5 מיליארד ל"י - מלווה מלחמה מרצון. מסים שונים - 1.6 מיליארד; אגרות - 300 מיליון (אגרות סלפונים ל-12 חדשים) ההכנסות נוספות שלא הובאו בחשבון ל-18 חודש; אי העלאת הסובסידיות זה 1.5 מיליארד ל"י בפעמיים.

לכן הסכום הזה של 4,900 מיליארד ל"י

נכנס לקופה, ו-6,400 מיליארד ל"י זה מה שהאזרח משלם, ודלק שלא כתוב כאן.

אם זה עומד מול 18 מיליארד, אז אנחנו

רואים שהפער גדול, וזה מתממן מסיוע חוץ שהוא 8.9 מיליארד ל"י ברכש. למרות כל זה, חסר לנו כ-2.7 מיליארד ל"י

ועוד שיקופית: בחוברת א' יש סיקרה על

הגדלת המשאבים לשירותים חברתיים. פה בנינו בצורת מדד גידול - 1974 לעומת 1973, כאשר 1972 הוא 100. אם כן, שירותי ממשל - זה האוצר, המשפטים - שירותים אדמיניסטרטיביים: יש פה גידול שהוא בעצם הכי קטן. והוא גדל ב-126% ב-1973 לעומת 170 ב-1974;

שירותים חברתיים (קורא את הפירוט)

שירותי הממשל הם בערך בהקפאה, שכן הם לא

גדלו. מכל מקום, זהו גידול ריאלי. 179% - זה שירותים שונים; בחינוך וחרבות זה הגיע ל-170%; בבריאות - 185%.

לעומת זה, ההכנסה הכי גבוהה היא של

203% במשך שנתיים. זה הוכפל במשך שנתיים. דוקא בזמן אינפלציה. בזמן של אי העלאת סובסידיות. בזמן זה היתה חשיבות מרובה כמדיניות, ואכן היתה המדיניות של הממשלה להגדיל את התמיכות לילדים, לקשישים - ויש גידול של פי-שתיים תוך שנתיים. בין 1974 ל-1973 יש גם כן גידול. בסבלאות חמצאו פירוט. בסובסידיות לא היה גידול. סכום הבטחון ההכנסה גדל השנה,

בלי הסובסידיות ב-41%, וזה לאחר גידול ב-50% בשנה שעברה; בשרותי סעד זה - 107%; בדיור וקליטה - הסכומים גדלו בעיקר בשנים קודמות, והם שומרים על רמתם. זה גם פיתוח וגם תקציב רגיל.

אם אנחנו רוצים ללכת לתקציב הרגיל עצמו, אז תראו שעורים אחרים בחוברת, מעמוד 72 תראו סדרה של טבלאות.

בשירותים חברתיים זה הגיע ל-180%; בבריאות - 185%; בסעד - 227%; אבטחת הכנסה - 207%. כל אלה הן פעילויות סוציאליות של משרד העבודה.

בשירותים כלכליים יש גידול קטן ביותר - 14%. אבל זה מבטא את העובדה שהפעילות של השירותים הכלכליים הולכים דרך תקציב הפיתוח, והוא מנצל את הבנקים, את חברות החיירות --- (שר) האוצר פ. ספיר: לולא הממשל האמריקני, אז זה היה חלק מהתקציב).

ע"י אמצעים בארץ - אמיסיות ועוד - בפתיחת החוברת יש הטור הזה של סך הכל לענף הזה מבנקים ומהממשלה יחד. הכל בערכים נומינליים.

אני מפנה את תשומת לבכם לעמוד 65 - עם מ"ח זה מגיע ל-11 מיליארד ל"י. מתוך זה 7.6 מיליארד ל"י זה הוצאה שוטפת ו-3.6 מיליארד ל"י - השקעות. הוצאה זו מהווה כ-28% מסך הכל ההוצאה במסגרת תקציב המדינה, כולל מ"ח. יש פה גידול רצוף במשקל, למעט הוצאות בטחון.

ההוצאה השוטפת של השירותים הסוציאליים בסך הכל ההוצאה במסגרת תקציבי הממשלה והשתתפות המוסדות הלאומיים היתה כדלקמן: בשנת 1972 - 39%; בשנת 1973 - 42%; בשנת 1974 - 45%. כלומר, גידול מחמיר, מינוס בטחון.

היו"ר י. קרגמן:
אנחנו לא יכולים לחלק לחברי הוועדה את החוברת הירוקה. אבל היא נמצאת אצל היועץ הכלכלי שלנו, וכל חבר יוכל לעיין בה מתי שהוא חפץ.

הסקירה היתה מאלפת מאד. אנחנו לא סיימנו בזה. אנחנו עוד נמשיך בדיונים רבים. אבל הרקע ניחן כאן.

ברצוני לומר לחברי הוועדה, כי אנחנו הגענו להסכם עם פרופ' ברונר, מנהל מכון פאלק - במכון זה עובדים למעלה מ-30 כלכלנים, ועם פרופ' ברגלס - שהוא מרצה באוניברסיטת תל-אביב, ועם ד"ר זוסמן מבנק ישראל - להסביר לנו ולתת לנו כל תשובה או עזרה. כל מי שירצה, יוכל לפנות ליועץ שלנו, מר פלוג, והוא יקשר אתכם עם אנשים אלה.

אנחנו גם נשב עם פרופ' פטנקין ב-16 באפריל.

חודה רבה. הישיבה נעולה.